

๕๑

พุ ท ธ ญ า ต์ ต ถ จ ริ ย า

บุคคลผู้กตัญญูกตเวที
เป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก

พุทธญาตถจริยา

๔๗๖

วันเวลาหมุนผ่านเราไปทั้งขณะหลับและตื่น พร้อมกับนำความเลื่อมมาให้เราตลอดเวลา เหมือนกับสนิมที่ค่อยๆ กัดกินเหล็กทีละเล็กละน้อย ค่อยๆ ทำให้เหล็กผุกร่อนไปในที่สุด ดังนั้นเราจะมีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้อีกไม่นานเท่าไร จึงควรใช้เวลาที่เหลืออยู่น้อยนี้ ให้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างบารมีให้มากที่สุด โดยสมมติว่า วันนี้เป็นวันสุดท้ายของชีวิตเรา วันพรุ่งนี้จะมีสำหรับเราหรือไม่ก็ไม่รู้ จะทำให้เราไม่ประมาทในการทำความดี หมั่นทำกาย วาจา และใจของเราให้ผ่องใสอยู่เสมอ ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน เมื่อกาย วาจา ใจของเราผ่องใสเต็มที่แล้ว เราก็จะได้เข้าถึงพระธรรมกายภายในกันทุกคน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทูลลภสูตร อังคุตตรนิกาย ว่า

“กตญญ กตเวที ปุคฺคโล ทูลฺลโภ โลกสฺมิ

บุคคลผู้กตญญกตเวที เป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก”

ผู้ที่มีความกตญญคือรู้คุณของบุพการีชน และกตเวทีได้ตอบแทนคุณของบุคคลนั้น นับเป็นอุดมมงคลของชีวิต ที่บัณฑิตนักปราชญ์ทั้งหลาย ไม่ว่าชาติไหนภาษาไหนต่างกล่าวยกย่องสรรเสริญ แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงสรรเสริญบุคคลผู้มีความกตญญกตเวทีว่า เป็นบุคคลผู้หาได้ยากยิ่งในโลก

พุทธปาตติจกรียา

๔๗๓

ผู้รู้ท่านกล่าวว่า นิमितต์ สาธุรूपานํ กตณฺญกตเวทิตา ความกตณฺญกตเวทิตีเป็นเครื่องหมายของคนดี เพราะเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งจะเป็นที่มารวมของความดีงามทั้งหลาย เหมือนมหาสมุทรเป็นที่รองรับของสายน้ำทุกสาย ที่หลังไหลมาจากทั่วสารทิศ

โดยเฉพาะความกตณฺญต่อบิดามารดา ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุด เป็นผู้ที่เราควรให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะท่านเป็นผู้ให้กำเนิดกายมนุษย์ ท่านเป็นต้นแบบทางกาย และทางใจ ซึ่งต้นแบบทางกายนี้ถือว่าสำคัญมาก เพราะกายมนุษย์มีความสำคัญต่อการสร้างบารมี เป็นกายที่มีไว้แสวงหาทางพระนิพพาน เป็นกายที่สำคัญที่สุดที่จะตรัสรู้ธรรม กายมนุษย์นี้เป็นพื้นฐานที่จะรองรับกายละเอียดภายในทุกๆ กาย รองรับดวงธรรม และคุณธรรมความดีทั้งหลาย เป็นกายที่เหมาะสมที่สุดในการทำใจหยุดใจนิ่ง เพื่อทำงานที่แท้จริง เหมือนแผ่นดินเป็นที่รองรับสรรพชีวิต และสรรพสิ่งทั้งหลาย

การตอบแทนบุญคุณของท่านทั้งสอง ผู้รู้ได้พรรณนาไว้หลายวิธี แต่โดยย่อคือ การตอบแทนอย่างโลกียชนกับอริยชน พระลัมมะลัมพุทเจ้าตรัสถึงการตอบแทนคุณมารดาบิดาอย่างโลกียชนว่า ต้องบำรุงเลี้ยงดูท่าน เหมือนที่ท่านเอาใจใส่เลี้ยงดูเรามา ช่วยเหลือทำกิจการงานของท่าน ดำรงวงศ์สกุลให้เจริญ

พุทธญาต์ตถจริยา

๔๗๘

รุ่งเรือง ประพฤติตัวของเราให้เป็นคนดี เหมาะสมที่จะรับมรดก
จากท่าน หากท่านทั้งสองละโลกไปแล้ว ก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศล
ไปให้ แต่ถ้าเป็นการตอบแทนแบบอริยชน ต้องแนะนำให้ท่าน
ดำเนินชีวิตอยู่บนเส้นทางของอริยมรรค ซึ่งเป็นทางไปของ
พระอริยเจ้า โดยย่อก็ให้ท่านมีศรัทธา ชักชวนท่านให้ทำทาน
รักษาศีล และเจริญภาวนา ซึ่งเป็นการปิดประตูบาปภูมิ แล้ว
เปิดหนทางสวรรค์ทางนิพพานให้ท่าน

พระบรมศาสดาของเราทรงเป็นต้นแบบของอริยาตบุตร
เป็นลูกแก้ว ลูกยอดดกตัญญู ทรงบำเพ็ญญัตตถจริยาทดแทน
คุณของมารดาบิดา ด้วยการให้อริยทรัพย์อันประเสริฐแก่ท่าน
ซึ่งเป็นการให้ที่ยิ่งกว่าการให้ทั้งปวง เรามาศึกษาว่าพระพุทธร
องค์ทรงบำเพ็ญอย่างไร

*หลังจากที่พระพุทธรองค์ทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัม
โพธิญาณแล้ว ภายหลังได้เสด็จกลับมายังกรุงกบิลพัสดุ์ เพื่อ
โปรดพระประยูรญาติ ตอนแรกเหล่าพระญาติของพระพุทธร
องค์ก็ไม่เข้าใจ ในขณะที่เสด็จบิณฑบาตอยู่นั้น **พระเจ้าสุทโธทนะ**
ทรงห้ามพระพุทธรองค์บิณฑบาต เพราะเห็นว่าขัดต่อชาติดิยราช
ประเพณี

พุทธญาตัตถจริยา

๔๓๕

พระพุทธองค์จึงตรัสพระคาถาว่า “บรรพชิตไม่พึง
ประมาทในก้อนข้าวที่รับมา บุคคลพึงประพฤติธรรมให้สุจริต
ผู้มีปกติประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุขในโลกนี้ และโลกหน้า”

เมื่อจบพระธรรมเทศนา พระเจ้าสุทโธทนะก็บรรลุธรรม
เป็นพระโสดาบันบุคคล ภายหลังมีโอกาสได้ฟังธรรมจาก
พระพุทธองค์อีก ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

ฝ่ายพระนางมหาปชาบดีโคตมี พระมารดาผู้บำรุงเลี้ยง
พระพุทธองค์มา ทรงอนุญาตให้พระนางบวชเป็นภิกษุณี เพื่อ
แสวงหาหนทางสู่ความหลุดพ้น พระนางตั้งใจบวชเป็นต้นแบบ
ที่ดีแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ในที่สุดก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันตเถรี
พร้อมกับภิกษุณีบริวารอีก ๕๐๐ รูป พระนางชาบซึ่งถึงพระมหา-
กรุณาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงกับกล่าวไว้ในตอนนั้นปลาย
ชีวิตว่า

“ข้าแต่พระตถาคตเจ้า หม่อมฉันเป็นพระมารดาของ
พระองค์ก็จริง แต่ว่าพระองค์ทรงเป็นพระบิดาของหม่อมฉัน
พระองค์เป็นผู้ประทานความสุข อันเกิดจากพระลัทธิธรรมให้
หม่อมฉัน รูปร่างของพระองค์นี้ อันหม่อมฉันทำให้เจริญแล้ว
ส่วนพระธรรมกายอันสว่างไสว น่าเพลิดเพลนใจของหม่อมฉันนี้
พระองค์ทรงทำให้เจริญแล้ว หม่อมฉันนั้นให้พระองค์ทรงดื่มน้ำนม

พุทธญาตัตถจริยา

๔๘๐

อันระงับเสียได้ซึ่งความกระหายชั่วคราว แต่น้ำนมคือพระสัทธรรม
อันส่งประจักษ์จากกิเลสอาสวะนั้น พระองค์ให้หม่อมฉันได้ดื่มแล้ว
พระองค์ได้ชื่อว่า มิได้เป็นหนี้แก่หม่อมฉันเลย พระพุทธเจ้าข้า”

ส่วนมารดาผู้ให้กำเนิด คือ **พระนางสิริมหามายา** ซึ่งบัดนี้
ได้ไปบังเกิดเป็นเทพบุตรอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิต พระองค์ได้ตาม
เสด็จไปโปรดถึงเทวโลก ทรงตามตอบแทนพระคุณกันถึงปรโลก
คือ หลังจากที่พระพุทธองค์ทรงทำยมกปาฏิหาริย์แล้วทรงดำริว่า
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ครั้นแสดงยมกปาฏิหาริย์แล้ว ทรงเสด็จ
จำพรรษา ณ ที่ใดหนอ ทรงเห็นว่าจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์
แล้วแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดา ท่านจึงเสด็จไปยัง
สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ฝ่ายพระอินทร์ทรงดำริว่า พระบรมศาสดาจะเสด็จมา
จำพรรษานบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทรงปลื้มพระทัยว่า อุปการะ
มากมายจะบังเกิดแก่เหล่าทวยเทพในเทวโลก จึงอัญเชิญเสด็จ
ประทับนั่งเหนือแท่นบัลลังก์มณฑปศิลาอาสน์และส่งข่าวไปอัญเชิญ
เทพบุตรพุทธมารดาจากสวรรค์ชั้นดุสิต ให้ลงมาฟังธรรมจาก
พระพุทธองค์ ส่วนเทวดาในหมื่นจักรวาล ต่างพากันมา
ห้อมล้อมเพื่อฟังธรรมด้วย

เมื่อเทพบุตรพุทธมารดาเข้าสู่อันเป็นมหามงคลนี้ก็ปีติดีใจ

พุทธญาตัตถจริยา

๔๘๑

รับลงมาจากคฤติบุรี มาสดับพุทโธวาทจากพระพุทธรองค์ ครั้น
ได้สดับแล้ว ทรงบรรลुरुธรรมเป็นพระโสดาบัน เป็นพระอริยบุคคล
ผู้เที่ยงแท้ต่อหนทางของพระนิพพาน มีพระนิพพานเป็นที่ไป
เบื้องต้น อีกไม่เกิน ๗ ชาติ

จากเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์
จะทรงประพาสติดตามเป็นต้นบุญต้นแบบในทุกด้าน รวมทั้งเรื่อง
ความกตัญญู เป็นพุทธจริยาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ที่จะต้อง
กตัญญูต่อบุพพการีชน ทรงสอนให้พวกเราทำตามหลักวิชา
ซึ่งเป็นประเพณีของอารยชนไว้ว่า หากบิดามารดายังไม่มีศรัทธา
เราต้องเป็นกัลยาณมิตร ชักชวนให้ท่านมีศรัทธาในพระรัตนตรัย
ให้ได้ และชักชวนท่านให้ตั้งมั่นอยู่ในเส้นทางสร้างบารมี
ทั้งให้ท่าน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนา หากท่านมีศรัทธา
อยู่แล้วก็ยิ่งง่าย เราจะได้ให้กำลังใจ สนับสนุนให้ท่านได้สร้าง
ความดียิ่งขึ้นไป

การชักชวนให้ท่านอยู่ในเส้นทางแห่งความดี ด้วยตัว
ท่านเองนี้ เป็นการปิดประตูบาปบุญ เปิดประตูสวรรค์ และ
นิพพานให้กับท่านได้อย่างมั่นใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหาก
ท่านปฏิบัติธรรม จนเข้าถึงพระธรรมกายได้ ก็จะได้มีที่พึ่งติดตัว
ไปทุกภพทุกชาติ เราเองก็ได้ชื่อว่าเป็นลูกแก้ว ลูกยอดกตัญญู

พุทธญา ตั ต ถ จ ริ ย า

๔๘๒

อย่างแท้จริง ดังนั้นตัวเราเองต้องประพฤติตนเป็นต้นบุญต้นแบบ
หมั่นให้ทาน รักษาศีล และเจริญสมาธิภาวนาเป็นประจำ จะได้
น้อมบุญให้ท่านทั้งขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และเมื่อท่านละโลกไปแล้ว
หากเราเข้าถึงพระธรรมกายภายในได้ จะได้เป็นที่พึ่งให้แก่ตนเอง
และหมู่ญาติของเราได้อย่างดีเยี่ยม

